

Jaarverslag 2024

Steden maken het verschil!

Stedennetwerk

G40

Voorwoord

2024 was een bewogen jaar. Aan de oorlog in Oekraïne kwam geen einde. En de spanningen in het Midden-Oosten liepen verder op. Internationale gebeurtenissen. Maar gebeurtenissen die ook hun sporen voelbaar en zichtbaar hebben nagelaten in onze steden en in gesprekken met inwoners.

In onze steden zorgt dit klimaat voor uitdagingen voor ons allemaal. Van burgemeesters, wethouders en raadsleden wordt verwacht dat zij de samenleving bij elkaar houden. Dat is zeker nu niet altijd gemakkelijk. Steden staan voor grote opgaven. De aanpak van de woningnood. Het zorgen voor bestaanszekerheid. Het aanpakken van de klimaatcrisis. En het realiseren van een goede zorg voor onze jongeren. Deze opgaven slagen alleen als we die samen met de maatschappelijke partners in onze steden en regio's oppakken. Als netwerk van steden kunnen we elkaar steunen en van elkaar leren. Zo werken we samen aan duurzame oplossingen voor onze inwoners.

Ook in ons eigen land was 2024 een bewogen jaar. We kregen een nieuw kabinet. Een kabinet waarin nieuwe politieke partijen een belangrijke rol spelen. Daardoor is het niet altijd gemakkelijk om als steden in verbinding te komen. Het is soms zoeken naar hoe met elkaar om te gaan. Dat gaat soms met horten en stoten, zo hebben we inmiddels ondervonden. Toch zullen we steeds blijven zoeken naar die verbinding en onze hand uitsteken. Want voor de grote opgaven in onze steden is de samenwerking met Den Haag cruciaal.

Paul Depla, voorzitter G40 Stedennetwerk

Public Affairs

Ook in 2024 heeft de G40 zich ingezet voor de belangen van steden. In het begin van het jaar is een G40-public affairsagenda afgerond met daarin [G40-kernboodschappen](#) die we als netwerk extra onder de aandacht brengen. Dat gaat om leefbare wijken met een gezond thuis voor iedereen, een sterke regionale economie, en betaalbare en betrouwbare schone energie. Vanuit de pijlers en themagroepen wordt gewerkt aan deze thema's door onder andere contacten en activiteiten met departementen, kabinet en parlement. Lees daar meer over in dit jaarverslag bij de pijlers.

Toen halverwege het jaar een nieuw Kabinet aantrad zijn nieuwe bewindspersonen en topambtenaren uitgenodigd kennis te maken met het G40-stedennetwerk. Zo waren BZK minister Judith Uitermark en DG Arne van Hout te gast tijdens de bestuurlijke netwerkdagen in Sittard-Geleen op 26 september. Daar is gesproken over samenwerking tussen BZK en de G40 om de praktijk en oplossingen voor inwoners beter voor het voetlicht te krijgen binnen het Kabinet.

Naast onze eigen activiteiten hebben we als G40 de VNG lobbyinzet ondersteund door inhoudelijk bij te dragen aan debatinbrengen en contacten met Kamerleden en bewindspersonen. Dit hebben we bijvoorbeeld gedaan op de thema's als regie op volkshuisvesting, uitvoerbaar asiel- en inburgeringsbeleid, ruimte voor werk en het verduurzamen van wijken.

Netwerkdagen

In 2024 organiseerden we drie bestuurlijke netwerkdagen. In Gouda (januari) sprak Will Tiemeijer van de Wetenschappelijke Raad voor het

Regeringsbeleid. Hij sprak over maatschappelijk onbehagen en de oorzaken daarvan.

In Zaanstad (mei) gingen we plenair in gesprek met Marco Pastors van de Staatscommissie demografische ontwikkelingen. Het is lastig om ons sociaal voorzieningenniveau op peil te houden, de economie draait voor een belangrijk deel op arbeidsmigranten en arbeidskrapte bepaalt in toenemende mate de economische ontwikkelingen.

In Sittard-Geleen waren we in september twee dagen te gast. *Wat als ons gezond verstand het zou winnen van onze regels?* is de titel van het uitgebreide verslag dat in boekvorm uitkwam. Met bijeenkomsten over nieuwe vormen van samenwerken, samen slim en campusontwikkeling.

We organiseerden drie ambtelijke netwerkdagen in Almelo, Deventer en Dordrecht. Pijlers en themagroepen kwamen ook digitaal bij elkaar.

Pijler Economie en Werk

Investeren in een sterke regionale economie

Het jaar ging van start met de G40-public affairsagenda. Voor economie een bestending van de in 2022 gekozen speerpunten; ruimte voor werken, een inclusieve arbeidsmarkt en ondersteuning van het MKB bij transitie. Samen met andere pijlers werkten we dit jaar ook aan speerpunten energievoorziening, bestaanszekerheid en migratie.

Netwerkbijeenkomsten

We leverden een bijdrage aan de drie ambtelijke en drie bestuurlijke netwerkdagen die in 2024 werden georganiseerd. De bestuurlijke netwerkdag in januari in Gouda was nog 'klassiek' georganiseerd met bijeenkomsten van pijler en themagroepen. In onze pijler sprak Otto Raspe over welke regio's voorop lopen in de transitie naar een duurzame en inclusieve economie. De bestuurlijke netwerkdag in mei in Zaandam had als centraal thema migratie. De pijler leverde een bijdrage aan bijeenkomsten over migratie en werk, de woon-werkbalans en slim met stroom. In onze pijler sprak Cees-Jan Pen met tips voor het nieuwe kabinet. De bestuurlijke netwerkdagen in Sittard-Geleen stonden in het teken van traditie en transitie, met veel aandacht voor campusontwikkeling, samen slim investeren en innovatie in het MKB. Ambtelijk vergaderde de pijler tijdens drie netwerkdagen en drie overleggen in ms-teams. Voor kennisuitwisseling werd ook gebruik gemaakt van het Kennisnetwerk Regionale Economie.

Bestending samenwerking met de ministeries van EZ, SZW en de VNG

Op alle niveaus hebben we relaties onderhouden met de ministeries EZ(K) en SZW, deels in VNG-verband. Carine Bloemhoff en Raymond Wanders zijn actief in de VNG-commissie PSI. Yvonne Salvino en Frank den Brok zijn actief in de VNG-commissie EKEM. Eind dit jaar trad Maarten Burggraaf toe tot de VNG-commissie RWM.

Vitale binnensteden

De doelstelling: vitale binnensteden. Omdat de retail-functie onder druk staat is een nieuwe functiemix nodig. De citydeal dynamische binnensteden kwam in 2024 op stoom. Dit biedt ook voor steden die niet deelnemen interessante inzichten. Ambtelijk werden we regelmatig bijgepraat en was er ruimte voor uitwisseling. Maarten Burggraaf was ook in 2024 lid van de stuurgroep Retailagenda, de initiatiefnemer van onder andere de Impulsaanpak winkelgebieden. We troffen voorbereidingen voor samenwerking van G40-steden op het gebied van stadslogistiek.

Ruimte voor werken

Doelstelling is voldoende ruimte voor economie en werk in de steden. Die ruimte staat onder druk door de woningbouwopgave, die op een aantal plekken ten koste gaat van de economie. Maar de bewoners moeten ook kunnen werken. Dat betekent integrale verstedelijkingsafspraken met het Rijk en voldoende middelen, bijvoorbeeld in de vorm van een investeringsfonds. We zijn hierover in gesprek met de ministeries EZ(K) en VRO. In het programma ruimte voor werken dat EZK deze

zomer naar de Tweede Kamer stuurde is rekening gehouden met onze wensen en ervaringen. In de vorm van 12 pilots kan worden geëxperimenteerd met financieringsconstructies. Met Platform31 organiseerden we een Community of Practice ruimte voor werken; goed bezochte bijeenkomsten met experts en onderlinge kennisuitwisseling. Platform31 voerde ook een verkennend onderzoek uit naar de woon-werkbalans met veel voorbeelden uit regio's en steden. Binnen de G40 agendeerden we ruimte voor werken als onderdeel van de 'ruimtelijke puzzel'. Tijdens de ambtelijke netwerkdag in Dordrecht raakten ambtenaren van de fysieke en economische pijler in gesprek met de ministeries VRO, EZ en IenW over ruimtelijk economische ontwikkelingen en vertaling daarvan in de Nota Ruimte.

Sterke Keten van participatie, leren, werken en ondernemen

Doelstellingen van de themagroep: het kunnen bieden van maatwerk aan de inwoners door ontschotte en langjarige middelen voor de arbeidsmarktregio's, een fundamentele herziening van de Participatiewet en een goede regeling voor beschermt werk. Daarbij kwam op verzoek van het DB inzet op de thema's bestaanszekerheid en arbeidsmigratie. De contacten met het ministerie van SZW en de VNG waren goed. De themagroep actualiseerde haar strategische agenda en kwam 6 keer bestuurlijk en 6 keer ambtelijk bij elkaar. Er is een ambtelijk kernteam met behalve de trekkers uit Groningen en Emmen strategen uit Apeldoorn, Enschede en Oss. De themagroep werd ondersteund door Jur de Haan en Bureau Zunderdorp.

De themagroep ging het jaar van start met een bijeenkomst over bestaanszekerheid en de agenda voor de tweede helft van de bestuursperiode. Belangrijk voor de G40 zijn de aanbevelingen van de commissie

Borstlap en het maatwerk kunnen bieden aan de inwoners. Gemeenten kunnen daarin verschillen, het Rijk moet een basisniveau garanderen.

Het vorige kabinet heeft de randvoorwaarden geschapen voor uitbreiding van de arbeidsmarktinfrastructuur, waarmee arbeidsmarktregio's hun dienstverlening kunnen versterken aan alle mensen die een stap willen zetten in hun loopbaan (no wrong door-principe). De G40 heeft hier consistent voor gepleit. In mei organiseerden we met UWV in Rotterdam een grote werkconferentie over regionaal werken aan de arbeidsmarkt, waarbij ook SZW aanwezig was. In de arbeidsmarktregio's worden regionale werkcentra (RWC) ontwikkeld met de sociale partners.

In mei heeft de themagroep inbreng geleverd voor het commissiedebat in de Tweede Kamer over herziening van de Participatiewet.

In september ontvingen we de Tweede Kamer commissie in Groningen om de praktijk van het RWC, de basisbaan en beschut werk te laten zien. We onderstreepten daarmee de oproep tot meer vertrouwen in mensen (inwoners en dienstverleners).

Arbeidsmigratie is dit jaar als thema geagendeerd. Tijdens de bestuurlijke netwerkdag in september organiseerde de themagroep met de themagroep asiel en vergunninghouders een bijeenkomst over de mogelijkheden om asielzoekers aan werk te helpen. Goed voor hun sociaal netwerk, zingeving en een beter begrip van de Nederlandse taal en cultuur. De themagroep deed een oproep aan het Rijk werk voor asielzoekers beter mogelijk te maken. In de herfst zochten we met Binnenvlands Bestuur en Nieuwsuur de publiciteit over het ontbreken van grip op arbeidsmigratie, onder andere omdat adviezen van de commissie Roemer nog niet zijn doorgevoerd. We hielden een enquête onder onze steden. Tijdens de ambtelijke netwerkdag in november bespraken we op basis van presentaties van de gemeente Utrecht en de VNG de mogelijkheden van het sturen van de economie om misstanden rond arbeidsmigratie tegen te gaan.

MKB en economische vernieuwing

Doelstelling is het ondersteunen van het brede MKB bij innovatie en verduurzaming. Het MKB in onze steden maakt nog onvoldoende gebruik van de ondersteuningsmogelijkheden van de landelijke Actieagenda MKB dienstverlening. In 2024 ging in 6 regio's de pilot regionale MKB dienstverlening van start. Yvonne Salvino was met Denis Cromptoets initiatiefnemer van de pilots, dit jaar zijn de landelijke stakeholders (onder andere VNG, RVO, KvK, MKB NL) goed aangehaakt. Het streven is 100.000 ondernemers te bereiken, te activeren en te ondersteunen bij

het toekomstbestendig maken van hun bedrijf. Om dit te bereiken zijn drie fundamentele omslagen nodig; activering van de vraag, vereenvoudiging van de dienstverlening en verbeterde samenwerking tussen stakeholders in de publieke dienstverlening. Hierdoor kan het geld dat beschikbaar is beter worden ingezet voor de ondersteuning van transitie in ons brede MKB.

Sociale pijler

Algemeen

Vanuit het speerpunt **Leefbare Wijken: een gezond en veilig thuis voor iedereen**, heeft de Sociale pijler afgelopen jaar invulling gegeven aan de drieslag van ons G40–stedennetwerk: kennisuitwisseling, versterken van netwerken en lobby. De concentratie van voorzieningen zorgt voor extra druk bij steden met een centrumfunctie in de regio. De situatie rondom gemeentefinanciën vertaalt zich in een balanceeract om enerzijds de jeugdzorg te bekostigen en het langer thuis wonen te faciliteren. En anderzijds ook te blijven (voor)investeren in preventie en vroegsignalering om jeugdzorg te voorkomen, segregatie tegen te gaan en te dempen, het voorzieningenniveau op peil te houden en de veerkracht van wijken en inwoners te versterken: een belangrijke voorwaarde om de zorg houdbaar en onze wijken leefbaar en veilig te houden. Herstel van bestaanszekerheid en gelijke kansen voor wie dit niet een vanzelfsprekendheid, legitimeert ongelijk investeren en maatwerk voor onze inwoners. In Sittard–Geleen lieten bestuurders zich inspireren door de integrale wijkaanpak [Sunny Selwerd](#) in Groningen, waar herstructurering van woningen, de aanleg van een warmtenet en inzet op gezondheid en welzijn met bewoners wordt vormgegeven. De omslag van (intramuraal) zorg naar gezondheid, vergt een radicale vernieuwing die richting nodig heeft. Vernieuwend Leiderschap is nodig voor anders denken en anders doen. In Gouda, gaf Diane Nijs, lector Vernieuwend Leiderschap over ‘Mindset, Metaskills en Mechanismes voor de Transformatieve Overheid’ de bestuurders hier handvatten voor mee.

Public affairs

Vernieuwend Leiderschap gaat niet alleen over durven doen en leren, maar ook over structureel durven investeren, over schotten heen. Hier hebben we landelijke kaders voor nodig. In lijn met ons speerpunt ‘Leefbare wijken, een gezond en veilig thuis voor iedereen’ hebben we op verschillende wijze onze boodschappen voor het voetlicht gebracht. Via gesprekken met hoge ambtenaren, kamerleden en bewindspersonen en brieven en position–papers.

- Voor het commissiedebat *leefstijlpreventie* in mei hebben we met de [Inbreng G40 en G4 leefstijlpreventie](#) opgeroepen om prioriteit te geven aan het aanpakken van de gezondheidsverschillen, die een bedreiging vormt voor de toekomst van onze jeugd en daarmee voor de toekomst van ons land. Het aanpakken van de gezondheidskloof is urgent. De gevolgen voor de lange termijn zijn enorm en vertalen zich naar verminderd onderwijspotentieel, lagere arbeidsproductiviteit en hoger zorggebruik. Preventie is de beste en goedkoopste zorg. Investeren die nu worden gedaan in kinderen leggen een solide fundament voor de toekomst van Nederland. Het is van cruciaal belang dat er structureel en integraal beleid wordt gevoerd met de focus op de grondoorzaken van de gezondheidskloof.
- We hebben geacteerd op de begrotingsbehandeling van VWS. In de brief [Als je doet wat je deed, krijg je wat je kreeg](#), vragen we hulp, omdat we steeds vaker onmacht voelen bij het oplossen van de toenemende complexe problematiek van onze inwoners en de impact die dit heeft op hen, de naaste omgeving en de leefbaarheid en veiligheid van onze steden. We roepen op om langjarig te investeren en stelsel overstijgende samenwerking op aanpakken mogelijk te maken.

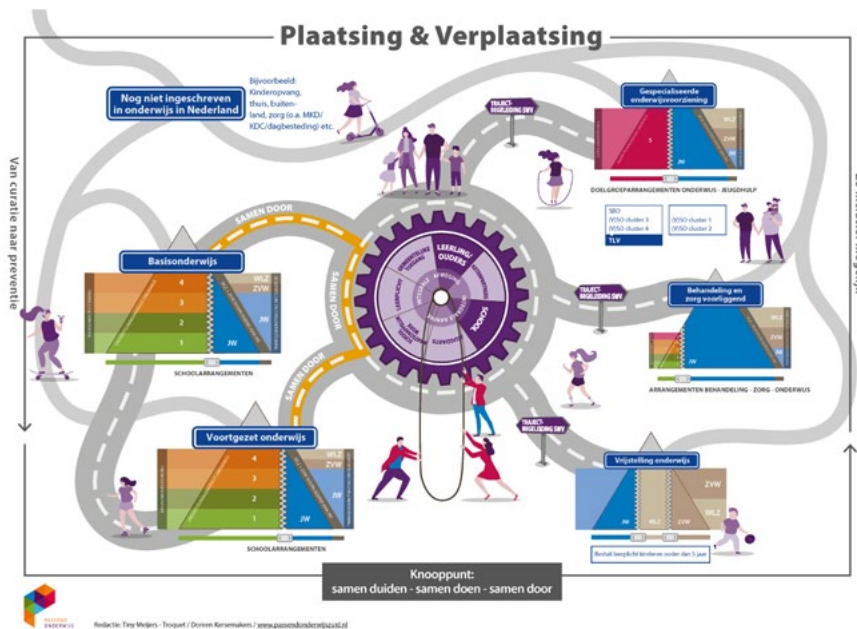
- In de brief [Zorgen voor veiligheid, is zorgen voor mensen in meest kwetsbare situaties](#), hebben we de G40 inzet begroting JenV verwoord. In deze brief brengen we de toenemende zorg- en veiligheidsproblematiek, die tot een toenemende druk op de zorg en overlast in de woonwijken en openbare ruimte en toenemende onveiligheid voor inwoners en risico op gewelddadige incidenten leidt, onder de aandacht gebracht. We roepen op om op korte termijn kaders aan te passen en geldstromen eenduidig te gaan aansturen, zodat gemeenten, zorginstellingen en politie snel en simpel kunnen samenwerken. Zie ook de aanbevelingen in het eindrapport [Parlementaire Verkenning Verward/onbegrepen gedrag en veiligheid](#) (pdf) en onze G40-position paper [Van onbegrepen gedrag naar een begrepen en effectieve aanpak](#) (pdf).
- Verder hebben we vanuit de Sociale pijler de G40-motie [Gelijkwaardigheid als basis zorgakkoord](#) (pdf) opgesteld, die door Apeldoorn is ondertekend en die door de ALV VNG is ondersteund. De essentie van deze motie is: alleen dan toe te willen werken naar gezamenlijke regionale investeringsagenda's, mits gemeenten gelijkwaardig partner zijn op inhoud, proces en financiën en er sprake is substantiële structurele financiering van het sociaal domein. Daarnaast benoemt de motie de urgentie en noodzaak voor substantieel structurele middelen om het sociaal domein houdbaar te maken.

Zorg, Jeugd en Onderwijs

Onze gezamenlijke ambitie is het realiseren van een duurzaam sociaal stelsel op lokaal niveau, waarbij we nadrukkelijk zoeken naar de achterliggende oorzaken en belangen van de uitdagingen die we tegenkomen. Dit stelt ons in staat om onze inspanningen beter af te stemmen en

effectiever te zijn in onze acties, van landelijke lobby tot het ontwikkelen en implementeren van best practices binnen de G40. Rond het thema Zorg hebben we op verschillende momenten de ontwikkelingen rondom IZA/GALA uitvoerig besproken met onder meer Ben Hammer van Common Eye. Ook Fonda Sahla, oud-Tweede Kamerlid, gaf haar visie op de politieke dynamiek rondom inclusieve zorg. Hierbij werd ook aandacht besteed aan de betrokkenheid van kleinere organisaties en inwoners bij het IZA. De toegang tot zorg en de samenwerking tussen gemeenten en zorgkantoren kwamen ook aan bod, net als de vraag hoe we een mentaal gezonde stad kunnen bevorderen. Arnoud Jansen, bestuurder bij GGZ-organisatie Mediant, deelde zijn ervaringen en benadrukte het belang van domein-overstijgende samenwerking. Dit thema werd verder versterkt door voorbeelden van succesvolle projecten, zoals GEM (Ecosysteem Mentale Gezondheid). Tot slot organiseerden we samen met de themagroep WWZ een aantal sessies over de toenemende druk op wijken en gemeenten met een steeds oudere populatie. Onder leiding van wethouder Marijn van Ballegooijen is een werkgroep gestart met speciale aandacht voor ouderen met dementie.

Uiteraard kregen Jeugd en Onderwijs ook de nodige aandacht. We hebben de voortgang van de Hervormingsagenda Jeugd kritisch besproken, waarbij we onder andere met Tijn Koenderink en Leon Meijer spraken over de afbouw van jeugdzorg en de noodzaak voor een breder gesprek met het onderwijsveld. Dit leidde tot een belangrijke constatering: om de afgesproken doelen te behalen, is meer samenwerking met het brede onderwijs noodzakelijk. De gesprekken hierover werden voortgezet op de Bestuurlijke Netwerkdag in Sittard-Geleen in september, met onder andere de samenwerkingsverbanden passend onderwijs, sectorraden en onderwijsbestuurders. De afbouw van residentiële jeugdzorg werd besproken op een bestuurlijke bijeenkomst in Hilversum, waarbij Chantal van Liefland en Erika de Jong het project Thuis voor Noordje

toelichtten. Dit project, dat zich inzet voor negen regio's, werd gekoppeld aan het mentaal welzijn van jongeren.

Vergunninghouders en Asiel

Over de thema's asiel en nieuwkomers is in 2024 zowel in de landelijke politiek als in de publieke opinie veel te doen geweest. Het nieuwe kabinet dat op 2 juli aantrad, kondigde aan te gaan werken aan 'het strengste asielbeleid ooit'. Met het vorige kabinet werd gewerkt aan de [Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen](#), waarbij het doel was om te komen tot een evenredig en flexibel opvanglandschap, met goede spreiding door het land. Hiervoor werd de spreidingwet doorgevoerd.

Ook werd gestreefd naar snellere procedures voor asielzoekers, zodat er snel duidelijkheid is over of ze wel of niet in Nederland mogen blijven. Binnen inburgering was de insteek 'de vroege start' waarbij kansrijke asielzoekers zo snel mogelijk aan de slag kunnen met het leren van de Nederlandse taal.

In de eerste helft van 2024 werd binnen de G40 afgestemd hoe gemeenten hun opgave in het kader van de spreidingswet gingen invullen en welke aanvullende afspraken hiervoor nodig waren. In de tweede helft van 2024 werd steeds duidelijker welke maatregelen het kabinet wilde nemen om te komen tot 'het strengste asielbeleid ooit' te komen, met grote consequenties voor gemeenten en onze G40-steden. Verschillende maatregelen zijn in voorbereiding genomen, waaronder het intrekken van de spreidingswet, het afschaffen van de taakstelling en het schrappen van de voorrang op een woning voor statushouders. Binnen de themagroep is de actualiteit op de voet gevolgd, en wisselden deelnemende gemeenten lokale en regionale visies, werkwijzen en inspiratie uit.

Platform31 leverde het rapport [Wachten of werken](#) op, dat inzicht biedt in de ervaringen van gemeenten bij het vormgeven van arbeidsparticipatie van asielzoekers. Het aantal gemeenten dat zich richt op dit thema neemt toe sinds asielzoekers onder bepaalde voorwaarden mogen werken. Het rapport biedt ook zicht op wat er nodig is om de arbeidsparticipatie verder te bevorderen, waarbij beter beleggen van verantwoordelijkheden en rollen tussen Rijk, werkgevers en gemeenten een belangrijke randvoorwaarde is. Naar aanleiding van dit rapport agendeerden de bestuurders van de themagroep samen met Vluchtelingenwerk en het COA via een lobbybrief het belang van arbeidsparticipatie van asielzoekers. Zie: [Oproep tot asielbeleid met perspectief voor alleenstaande jongeren die 18 jaar worden](#).

Wonen, Welzijn en Zorg

In 2024 is het bestuurlijk kernteam van de themagroep Wonen, Welzijn, Zorg (WWZ) gestart om de uitvoering van de meerjaren-focuspunten verder vorm en invulling te geven. Een van de focuspunten is om de brugfunctie tussen het fysiek en sociaal domein te verstevigen. Dit hebben wij onder andere vormgegeven door zowel de bestuurlijke als de ambtelijke themasessies tijdens de netwerkdagen gezamenlijk met ZJO en/of Woningmarkt te organiseren. In 2024 bleek de meerwaarde van het samen optrekken groot en het goede gesprek werd steeds meer gevoerd. Er werden sessies gehouden over wonen en zorg, dakloze EU-migranten, huisvesting van jongeren, ouderen en mensen met dementie in de wijk, aandacht voor de gevolgen van IZA-GALA en de kabinetsplannen. Wij gingen in gesprek met maatschappelijk partners zoals Leger des Heils, Alzheimer Nederland, Valente, Kamers met Aandacht en stichting Barka. Ook spraken wij met de VNG en ministeries. Doel was om de huisvesting van en zorg voor aandachtsgroepen blijvend onder de aandacht te brengen en de verbindingen te helpen maken zowel binnen het sociale domein als met het fysieke domein. De publicatie in opdracht van de fysieke pijler G40 over 'regionale afspraken huisvesting aandachtsgroepen' is in de afrondende fase. Vanuit de leden WWZ is hier een bijdrage aan geleverd. Eind 2024 is vanuit de bestuurlijke gezamenlijkheid van WWZ en ZJO de werkgroep Dementie gestart.

Platform31 heeft de WWZ-opdrachten 'Wonen met Begeleiding in de Wijk' en 'Brugfunctie sociaal -fysiek domein' in 2024 vormgegeven en de opbrengsten kunnen in 2025 door de G40 steden worden meegenomen voor verdere beleidsvorming. Ook heeft Platform31 een start gemaakt met de bestuurlijke opdracht 'Dementie en wijkgericht werken'. Deze loopt in 2025 door. Door het stimuleren van kennisuitwisseling bood WWZ de leden handvatten voor de regiefunctie van centrumgemeenten.

Armoede en schulden

Voor de themagroep Armoede en Schulden is het jaar gestart met het manifest [Geen pleisters meer!](#) waarin we het Rijk opriepen om te zorgen voor voldoende inkomen voor alle inwoners en met structurele oplossingen te komen. Dit Manifest werd eind 2023 aangeboden aan de Tweede Kamer. We hebben 10 bijeenkomsten georganiseerd, deels online en deels fysiek, om kennis en ervaringen uit te wisselen en te verdiepen rondom onze uitgangspunten Bestaanszekerheid bieden, schulden aanpakken en innovatief werken. Platform31 is verdergegaan op dit thema voor het gebruiken van de juiste taal en beeldvorming bij het bereik van onze doelgroep. Eind 2024 hebben ze daar samen met Fontys Hogeschool een webinar georganiseerd waar ze de resultaten hebben gepresenteerd. Andere partners waar we mee hebben samengewerkt zijn onder meer: Instituut Publieke Waarden (IPW) over de toepassing van de doorbraakmethode in de brede ondersteuning toeslagenaffaire. Gemeenten kunnen de hulp van IPW invoeren bij complexe casuïstiek. Het CBS heeft een uitleg gegeven van hun dashboard over energiearmoede. G40-gemeenten draaien mee in een opdracht die SZW heeft gekregen om meer samenhang te brengen in de versnipperde aanpak van kinderarmoede. G40-gemeenten denken mee in het opstellen van een beleidsregel basisdienstverlening schuldhelpverlening waar de VNG mee bezig is. De Verbindingskamer heeft ons meegenomen in hun aanpak om in Haarlemmermeer het bereik te vergroten door het opbouwen van een vertrouwensband en het stimuleren van gemeenschappen.

Begin november hebben we een bestuurlijke netwerkdag georganiseerd waar Godfried Engbersen, één van de leden van de Commissie Sociaal Minimum, ons heeft meegenomen in de actuele stand van zaken op het gebied van Armoedebeleid en de rol van de gemeente versus het Rijk in de ondersteuning van inwoners met financiële problemen. Ener-

zijds wordt het verschil tussen gemeenten in de minimaregelingen die ze aanbieden steeds groter, anderzijds doet het Rijk te weinig om het structureel op te lossen. We hebben nagedacht hoe we een vervolg kunnen geven aan ons Manifest Geen Pleisters Meer. De opbrengst werken we verder uit in 2025.

Zorg en Veiligheid

Vanuit onze stedelijke problematiek en rol van centrumsteden, zien we als G40 opgaven rondom Zorg en Veiligheid, die vanwege hun themagroep overstijgende karakter niet exclusief passen in een themagroep, maar wel aandacht behoeven. Daarom gaan we van start met een werkgroep Zorg en Veiligheid. In deze werkgroep kunnen bestuurders de stedelijke problematiek rondom Zorg en Veiligheid in G40 verband agenderen en de kracht van het G40 Stedennetwerk benutten: kennisuitwisseling en lobby. We zullen ook stilstaan bij bestaande landelijke overlegstructuren. De gemene deler is dat het gaat om mensen die een hoog risico hebben om een gevaar te zijn voor de samenleving. We zien handelingsverlegenheid met mensen met onbegrepen gedrag. Vraagstukken zijn doorzettingsmacht in vrijwillig kader, integraliteit, randvoorwaarden voor gelijktijdigheid in de samenwerking, zoals goede overdracht, gegevensdeling, maar ook onconventionele woonvormen en nieuwe kaders van dwang en drang om te voorkomen dat mensen onnodig in daklozen opvang of forensisch kader komen. Hoe voorkomen we dat de kwetsbare wijken, extra worden belast. Huidige kaders passen niet.

Fysieke Pijler

In 2024 heeft de Fysieke pijler bestaande uit de vier themagroepen Woningmarkt, Duurzaamheid, Leefomgeving en stedelijke transformatie en Slimme duurzame verstedelijking en mobiliteitsvernieuwing meer focus aangebracht. De steden Almere, Tilburg, Hengelo, Delft, Dordrecht en Apeldoorn zetten extra in op de uitdagingen binnen het fysieke domein door kennis te delen en de stedelijke belangen te behartigen via lobby. Dit doen zij bestuurlijk als (themagroep) voorzitter en ambtelijk als secretaris van een themagroep. In 2024 zijn mooie resultaten geboekt en presenteren deze overzichtelijk op een rijtje in dit jaarverslag.

Thema Circulair bouwen: een expertgroep van steden

Namens de G40 trekt Tilburg het kennisdelen over het circulair bouwen in een stedelijke omgeving. In overleg met de steden Amersfoort, Breda, Delft, Deventer, Eindhoven, Helmond, Hilversum, Leiden, Leeuwarden, Nijmegen, Oss en Zwolle zijn er zes onderwerpen benoemd. Op deze onderwerpen zijn er kansen om elkaar te inspireren, van elkaar te leren en samen op te pakken. Veel steden hebben te maken met dezelfde uitdagingen. Het gaat om de onderwerpen: het delen van documenten, gezamenlijk opdracht geven voor advies/onderzoek, een integrale aanpak opstellen voor duurzaam bouwen, ontwikkelen van een uniforme tenderaanpak, een leergang circulair bouwen voor gemeenten en een gezamenlijke lobby.

Themagroep Woningmarkt

Onder voorzitterschap van Delft heeft de themagroep zich in 2024 gericht op de lobby en belangenbehartiging rond de Wet versterking regie volkshuisvesting en de Woontop.

Begin 2024 is de Wet Versterking Regie Volkshuisvesting (Wvrv) aangeboden aan de Tweede Kamer. Deze belangrijke regiewet heeft veel impact op het gemeentelijke beleidsterrein Wonen en Zorg. De wet wil meer regie op het realiseren van betaalbare woningen (huur/koop) en het bewerkstelligen van *fair share*-afspraken voor de huisvesting van aandachtsgroepen. Uiteindelijk is gebleken dat er tijd nodig was om de Wvrv aan te passen aan de afspraken uit het regeerprogramma van het kabinet Schoof. In 2024 is de Wvrv niet behandeld in de Tweede Kamer. De verwachting is dat dit in 2025 zal plaatsvinden. De G40 volgt deze ontwikkeling op de voet.

In 2024 zijn er twee landelijke 'woontoppen' georganiseerd om de uitvoering van de woningbouwambities om het woningtekort op te lossen te agenderen. De eerste woontop in februari 2024 was op initiatief van VNG en Aedes en de tweede woontop werd georganiseerd door de nieuwe minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in december 2024. Bij beide bestuurlijke evenementen was de G40-themagroep Woningmarkt vertegenwoordigd. Bij de eerste woontop om de Uitvoeringsagenda Wonen te ondertekenen en aan te bieden aan Tweede Kamerleden en de formateur. Bij de tweede woontop heeft de themagroep Woningmarkt vooral de VNG ondersteund bij de onderhandeling van de woontop afspraken door vanuit het stedelijke perspectief te reflecteren op de 20 woontopafspraken.

Themagroep Leefomgeving en stedelijke transformatie

Onder voorzitterschap van de steden Delft en Deventer focust de themagroep Leefomgeving en stedelijke transformatie zich op het bij elkaar brengen van de grote opgaven in de fysieke leefomgeving die samenkomen bij gemeenten én hoe die onder de Omgevingswet kunnen worden uitgevoerd. Met als beoogd resultaat, aan het einde van deze periode (2022–2026), het vergroten van de uitvoerbaarheid van deze gecombineerde grote opgaven onder de Omgevingswet. Enerzijds door uitwisseling van kennis en versterken van samenwerking met andere overheden, anderzijds door beïnvloeding van beleid en sturing van Rijk en provincie.

Ambtelijk zijn de thema's 'water en bodem sturend' en de uitwerking van Mooi Nederland in 2024 verder verkend en is de ambtelijke leerkring Omgevingswet met de VNG en de G4 in 2024 voortgezet. Bestuurlijk is ingezet op de volgende onderwerpen: het rapport 'De uitvoering aanzet' van de Raad van de Leefomgeving en Infrastructuur, het thema ruimte voor werk is met G40 bestuurders besproken en het voorontwerp van de Nota Ruimte.

Het landelijke programma Stedelijke Transformatie heeft ook in 2024 via tal van online en fysieke bijeenkomsten en publicaties weer een grote bijdrage geleverd aan de kennisdeling. In het programma bundelen overheden, marktpartijen en kennisinstellingen de krachten om de nodige transformatie van bestaande stedelijke gebieden te intensiveren en te versnellen. Zo waren het jaarcongres in april in Deventer en het bestuurdersdiner in november weer een groot succes.

Themagroep Slimme duurzame verstedelijking en mobiliteitsvernieuwing

De steden Dordrecht en Apeldoorn zijn de trekkers van het thema Slimme duurzame verstedelijking en mobiliteitsvernieuwing. De themagroep is nauw betrokken bij het DMI-ecosysteem (Dutch Metropolitan Innovation). Er zijn zeven G40-koplopersteden (Almere, Amersfoort, Apeldoorn, Dordrecht, Heerlen, Helmond en Zwolle) betrokken bij het DMI-ecosysteem.

Tijdens de ambtelijke en bestuurlijke netwerkdagen zijn in 2024 – samen met andere themagroepen – verschillende thema's verkend, zoals: de autoluwe binnenstad, circulair bouwen en de energietransitie, waarbij de meerwaarde van het gebruik van data en digital twins extra is benadrukt. Om te laten zien en te ervaren hoe digitalisering en data bijdragen aan de grote opgaven van de steden.

Themagroep Duurzaamheid

De steden Dordrecht, Hengelo en Zaanstad zetten zich bestuurlijk en ambtelijk in voor de G40-steden op het thema Duurzaamheid. De themagroep Duurzaamheid speelt actief in op ontwikkelingen in de samenleving. Zij speelt in op de opgaven waar gemeenten voor staan. Veel van deze opgaven staan onderdruk omdat we in toenemende mate tegen de grenzen van ons energiesysteem aan lopen. Ook veranderingen in de wereld brengen veel onzekerheden met zich mee. Daarom is het des te belangrijker om te bouwen aan een integraal decentraal en robuust energiesysteem voor en door onze inwoners, ondernemers en lokaal eigenaarschap. Om leveringszekerheid en energierechtvaardigheid te borgen en bestaanszekerheid te bieden. De themagroep

behartigt de G40-belangen die betrekking hebben op verduurzamen en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving, energiearmoede, energiesysteem, netcongestie, ontwikkelen en inzetten van duurzame energiebronnen. In position papers beschrijft de themagroep de standpunten van de G40-steden. Deze worden ingezet om de public affairs-activiteiten te ondersteunen. Thema's van deze position papers zijn: Verduurzamen en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving, Rechtvaardige energietransitie, Wet collectieve warmtevoorziening en Versterken lokaal energiesysteem.

Tijdens de bestuurlijke en ambtelijke bijeenkomsten, online en op de netwerkdagen, zijn inspirerende sprekers uitgenodigd om hun visie op en kennis van belangrijke duurzaamheidsthema's te delen met het netwerk. Denk aan: Gerard Schouw (bestuurlijk aanjager Slim met Stroom), sprekers van het Nationaal programma regionale energiestrategie (NPRES) en National programma lokale warmtetransitie (NPLW), VNG, BNG Bank, EBN en bestuurders uit eigen gelederen waren te gast. Met andere themagroepen zijn er gezamenlijke sessies georganiseerd om goede voorbeelden uit G40-steden onder de aandacht te brengen.

In 2024 organiseerde de themagroep ook verschillende expertsessies. Met experts uit de G40, onze partners en uit de energiewereld is er kennis uitgewisseld en opgebouwd.

Er zijn twee routekaarten opgesteld; voor het versterken lokaal energiesysteem en versnellen uitrol warmtenetten. Die geven inzicht wat nodig is om een integraal decentraal energie mogelijk te maken, waarin elektriciteit en warmte inclusief de infrastructuur onlosmakelijk verbonden zijn. We agenderen en adresseren de genoemde punten om de energietransitie mogelijk, makkelijk en aantrekkelijk te maken voor inwoners en bedrijven. Thema's worden diepgaand behandeld en de aanwezigen

bespreken de gewenste acties, bijvoorbeeld voor het verduurzamen van VvE's en natuur inclusief isoleren, netcongestie en warmtenetten. Ambtelijk maakte de themagroep zich ook dit jaar weer hard voor het leggen van dwarsverbanden met de andere themagroepen van het G40-stedennetwerk.

De lobby nam in de themagroep uiteraard weer een belangrijke plek in (lees meer hierover op de [website](#) van de G40) ook door de Tweede Kamerverkiezingen in 2024. Tijdens structurele overleggen met vertegenwoordigers van de G40, verschillende gemeenten, de VNG en G4 worden relevante thema's behandeld, zoals: agenda duurzaamheid voor de nieuwe Tweede Kamer en de Routekaart versterken lokaal energiesysteem voor slimmer gebruik van het elektriciteitsnet en de Routekaart versnellen uitrol warmtenetten. Diverse acties werden gezamenlijk voorbereid en uitgevoerd. Denk aan: het onder de aandacht brengen van de position papers, het delen van de focuspunten van de themagroep met nieuwe Kamerleden en inbreng leveren aan debatten.

Overige themagroepen

Europa

2024 was voor Europa een bijzonder jaar. In juni vonden de verkiezingen plaats voor het Europees Parlement en eind 2024 werd de nieuwe Europese Commissie voorgesteld. 2024 stond daarmee in het teken van een vergrote (publieke) aandacht voor Europa, nieuwe politieke verhoudingen en verschuivende Europese prioriteiten. De oorlog in Oekraïne en nieuwe geopolitieke verhoudingen vertaalde zich in 2024 door. Defensie en de concurrentie positie van Europa zijn nieuwe prioriteiten in de EU.

Tijdens de ambtelijke netwerkdag in Deventer stonden de mogelijkheden van Europese fondsen op het terrein van duurzaamheid, circulair bouwen, netcongestie, aanpak dakloosheid en de woon-werk balans binnen de fysieke pijler centraal vanuit EU perspectief.

Tijdens de bestuurlijke netwerkdag in Zaandam was er onder andere aandacht voor de oorlog in Oekraïne. Bestuurders gingen in gesprek met de ambassadeur van Oekraïne in Nederland en vanuit VNG internationaal en verschillende steden werd gedeeld hoe Nederlandse steden op dit moment al steun verlenen aan Oekraïne. Een indrukwekkende bijeenkomst.

Voor de themagroep Europa stond de bestuurlijke netwerkdag in Sittard-Geleen in het teken van Veiligheid. Ondermijning houdt zich niet aan landsgrenzen maar benut juist de ‘kansen’ die het verschil in wetgeving en handhaving rondom de grens biedt. Albert Bootsma van het RIEC-Oost deelde zijn ervaringen en de activiteiten van het EURIEC. Wethouder Diepemaat, voorzitter van de themagroep deelde de actuele dossiers op dit onderwerp vanuit het Comité van de Regio's.

Samen met de themagroep Duurzaamheid is er een studiereis afgelegd naar Freiburg en Heidelberg waar kennisgenomen werd van duurzame stedelijke ontwikkelingsprojecten en hoe zij daar Europese middelen voor hebben ingezet. Onderwerpen als energieneutraal bouwen in een hoge bebouwingsdichtheid gecombineerd met een goede leefbaarheid kwamen hier onder andere aan bod.

Tijdens de Europese week van steden en regio's trekken veel Nederlandse gemeenten in wisselende delegaties naar Brussel. Het uitgelezen moment om de aanwezige G40-bestuurders bij elkaar te brengen. Informeel werd gesproken over de verschillende activiteiten en dossiers die onze bestuurders deze week naar Brussel brachten.

De themagroep Europa sloot het jaar af met de ambtelijke netwerkdag in Dordrecht. Door het vertrek van wethouder Diepemaat is het voorzitterschap overgedragen aan Breda. Tijdens de bijeenkomst werd Gerdien Looman bedankt voor haar inzet als ambtelijk secretaris van de themagroep. Max van Dijk neemt het na deze bijeenkomst namens Breda van Gerdien over.

Kevin Schapendonk presenteerde namens het VNG-team Europa de onlangs vastgestelde gezamenlijke Nederlandse positie op het Cohesiebeleid. Van groot belang voor de G40-leden. Veel van de Europese programma's die steden benutten vinden hun oorsprong in cohesiemiddelen. Verschillende G40-steden hebben actief bijgedragen aan de VNG-propositie. Met de onderhandelingen van het MFK en de nieuwe aangekondigde EU prioriteiten zal de lobby een belangrijk onderdeel blijven binnen de themagroep Europa voor het komende jaar.

Financiën

Het belangrijkste aandachtspunt voor de themagroep Financiën was ook in 2024 het ravijnjaar 2026 en verder. Hoewel dit geen specifiek G40-probleem is, maar alle gemeenten raakt, zijn wij als G40 nauw betrokken bij de VNG in de discussie hierover met het kabinet. De G40 steunt het pleidooi voor het terugdraaien van de korting op het accres en de opschalingskorting. Het stopzetten van de verdere oploop van de opschalingskorting in 2026 is in 2024 inderdaad besloten door het kabinet, in overleg met de VNG. Nieuw is de discussie over de prijscompensatie, die te laag geraamd wordt. Daarnaast speelde in 2024 ook het gesprek over taken en middelen in balans. Met name de taken en middelen voor de jeugdzorg waren een aandachtspunt. Begin 2025 is naar aanleiding van deze discussie het rapport 'Groeipijn' van Van Ark verschenen. Tot slot maakte de G40 zich in 2024 ook druk over de overheveling van de specifieke uitkeringen naar het gemeentefonds. Daarbij spelen vragen als: gaat dat goed, kunnen gemeenten alle taken nog wel blijven uitvoeren, ondanks de korting van 10 procent op deze budgetten en leidt dit ook écht tot een verlaging van de administratieve lasten voor gemeenten?

Veiligheid

In de bestuurlijke themagroep Veiligheid worden grootstedelijke veiligheidsthema's besproken. De agenda voor deze themagroep wordt separaat gedeeld met de burgemeesters en ambtelijke ondersteuning via het CCV-secretariaat. De bijeenkomsten kennen een algemeen deel waarin actuele vraagstukken van de deelnemers worden besproken en een verdiepingsdeel waarin één of twee onderwerpen worden voorbereid. Anders dan bij veel andere thema's is er op dit moment geen ambtelijke themagroep Veiligheid.

De themagroep is dit jaar – evenals eerdere jaren – weer goed bezocht. Bijzondere aandacht dit jaar was er voor: explosies, zorgfraude, aanpak criminaliteit in grensgemeenten, vuurwerk, helling en polarisatie. Ook was er aandacht voor toenemende veiligheidsproblematiek gerelateerd aan het zorgdomein (waaronder personen met verward gedrag). Voor vraagstukken die op het grensvlak van het veiligheids- en zorgdomein liggen, is door een aantal gemeenten daarom (tijdelijk) een apart overleg ingericht.

Uiteraard werd ook in 2024 de netwerkkaart geüpdatet door Platform31. Een gewaardeerd product vanuit de G40 dat ieder jaar aan kracht wint.

Interbestuurlijke samenwerking

De themagroep Interbestuurlijke samenwerking wist opnieuw een interessant programma neer te zetten in 2024, het jaar waarin in Den Haag ook het nieuwe kabinet Schoof startte. Op basis van het position paper 'Interbestuurlijke samenwerking' (2023) is de kernboodschap nog verder aangescherpt, met speciale aandacht voor de rol van de G40 steden in regionale samenwerkingsverbanden. Dit was behulpzaam en heeft een belangrijke basis gelegd in de kernboodschappen van de public affairs-strategie van de G40.

De goede relaties met het ministerie van BZK en de VNG zijn gecontinueerd. Dat heeft geresulteerd in diverse gesprekken (in aanwezigheid van BZK) over en inbrengen voor het vervolg van Elke Regio telt! (inclusief herijking beleids- en investeringslogica), de Actieagenda Sterk Bestuur en daarmee voor het (aanstaande) beleidskader Decentraal Bestuur dat in het voorjaar 2025 in consultatie wordt gebracht. In mei is samen met de VNG inbreng geleverd voor het debat in de Tweede Kamer over Elke

regio telt! Ook is er op basis van de kernboodschap G40 (ambtelijk) input gegeven in de digitale VNG Verenigingsdialoog Regionale samenwerking die eind 2024 heeft plaatsgevonden.

De toen pas net aangetreden minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Uitermark bracht tijdens de bestuurlijke netwerkdagen in Sittard-Geleen een bezoek aan de G40. De minister daagde de G40 uit om met haar in gesprek te blijven en vanuit de praktijk voorbeelden en knelpunten of dilemma's aan te dragen, maar ook 'het begin van een oplossing'. Of in de woorden van de minister: "bring it on". Dit leidt in 2025 tot een G40-programma voor werkbezoeken (onevenredige hardheden waar bewoners mee te maken krijgen en vanuit de praktijk te zien welke regels de steden in de weg zitten), die gecombineerd worden met de bestuurlijke netwerkdagen in Schiedam en Tilburg. De themagroep is intensief betrokken bij de voorbereidingen en afstemming met BZK en het DB/ AOT van de G40.

Met DG Openbaar Bestuur en Democratische Rechtstaat (BZK) Arne van Hout reflecteerden we op de samenwerking met het Rijk. Die moet vooral wederkerig zijn. En het gesprek moet niet alleen gaan over middelen, juist ook over beleidsruimte en autonomie in de regio. Waarbij we ontspannen moeten omgaan met de definitie van regio: 'schaal doet er toe'. Regionale (kansen)agenda's achten de bestuurders kansrijk. Niet alleen voor de elf focusregio's van Elke regio telt, maar van alle regio's. Erkenning van de rol van centrumsteden hoort daar bij.

Op ambtelijk niveau is het gesprek met BZK en VNG voortgezet over partnerschap tussen Rijk en G40-steden en wat het concreet betekent en vraagt in de samenwerkingsrelatie. We blijven zoeken naar verbinding en steken onze hand uit. Want voor de grote opgaven in de steden is samenwerking met Den Haag cruciaal. Maatwerk en regiogericht

werken (recht doen aan verschillen en oog voor alle regio's), innovatie in bestuurlijke samenwerking (vernieuwende samenwerkingsarrangementen) en sterk nieuw leiderschap zijn nodig.

Tijdens de themagroep bijeenkomsten (bestuurlijk en ambtelijk) is ook stilgestaan bij het 'BRE-rapport' over bestuurlijke regionale ecosystemen (Universiteit Groningen/ BMC) waardoor levendige discussies ontstonden en nieuwe inzichten over de rol van de G40-steden. Er is een 'overlappendeken' ontstaan van talrijke regionale samenwerkingsverbanden waarbinnen regionale opgaven worden opgepakt. Maar hoe effectief zijn die? Een aantal succesfactoren (gedeelde agenda en narratief dat enthousiasmeert, andere (economische en maatschappelijke) partners verbinden aan de regionale agenda) leidt tot resultaat en meer brede welvaart in de regio. Een kartrekker, vaak de G40-steden, is dan onmisbaar. Net als (voldoende) uitvoeringskracht. Niet voor niets organiseerde de themagroep tijdens de ambtelijke netwerkdag in Deventer een bijeenkomst met de VNG over de UDO (Uitvoeringstoets decentrale overheden) en de VNG-uitvoerbaarheidstoetsen. Een goede ontwikkeling – die in steden ook al navolging krijgt – om tot duurzaam en uitvoerbaar beleid te komen.

Informatie over de G40-steden

De G40 is een netwerk van eenenveertig Nederlandse steden met samen ruim 5 miljoen inwoners. Deze steden buigen zich in pijlers en thema-groepen over de vele thema's en vraagstukken waarmee zij te maken hebben. Het netwerk spant zich in om daarover kennis met elkaar te delen en te ontwikkelen. Het andere belangrijke doel van het netwerk is het vragen van aandacht van het Rijk voor de juiste randvoorwaarden waaronder de steden hun werk kunnen doen. Partnerschap is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Zowel in de belangenbehartiging als in de kennisuitwisseling werkt de G40 samen met andere organisaties, zoals de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de G4, M50, P10, K80 en Platform31, dé kennispartner van de G40.

Meer informatie over de G40, onder andere over de pijlers en de thema-groepen, staat op www.g40stedennetwerk.nl.

De 41 gemeenten van de G40 zijn: Alkmaar, Almelo, Almere, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Amstelveen, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Breda, Delft, Deventer, Dordrecht, Ede, Eindhoven, Emmen, Enschede, Gouda, Groningen, Haarlem, Haarlemmermeer, Heerlen, Helmond, Hengelo, 's-Hertogenbosch, Hilversum, Hoorn, Leeuwarden, Leiden, Lelystad, Maastricht, Nijmegen, Oss, Roosendaal, Sittard-Geleen, Schiedam, Tilburg, Venlo, Zaanstad, Zoetermeer en Zwolle.

